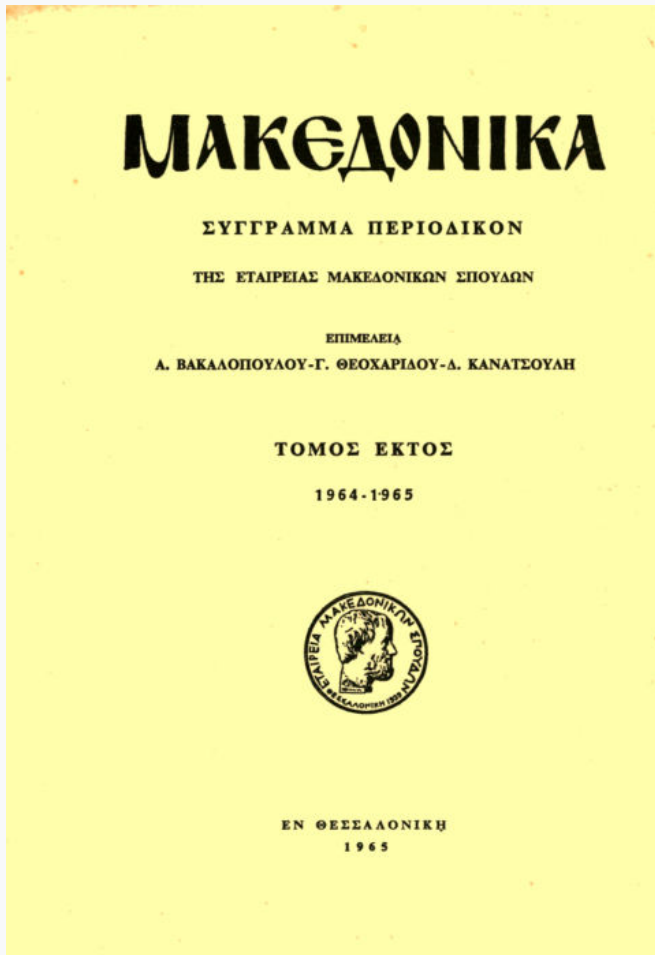

Μακεδονικά

Τόμ. 6, Αρ. 1 (1965)

Ένα άγνωστο χειρόγραφο του Γεωργίου Ζαβίρα στη βιβλιοθήκη του Σαιντεντρέ της Ουγγαρίας: "θέματα όπου επηρεδίδεν ο Γεώργιος Ζαβίρας τω τότε μαθητή αυτού Κωνσταντίνο Εμμανουήλ"

Εντέν Φιούβες

doi: [10.12681/makedonika.461](https://doi.org/10.12681/makedonika.461)

Copyright © 2014, Εντέν Φιούβες

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Φιούβες Ε. (1965). Ένα άγνωστο χειρόγραφο του Γεωργίου Ζαβίρα στη βιβλιοθήκη του Σαιντεντρέ της Ουγγαρίας: "θέματα όπου επηρεδίδεν ο Γεώργιος Ζαβίρας τω τότε μαθητή αυτού Κωνσταντίνο Εμμανουήλ". *Μακεδονικά*, 6(1), 99–105. <https://doi.org/10.12681/makedonika.461>

ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΑΒΙΡΑ
ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΑΙΝΤΕΝΤΡΕ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ: «ΘΕΜΑΤΑ
ΟΠΟΥ ΕΠΑΡΕΔΙΔΕΝ Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΒΙΡΑΣ ΤΩ ΤΟΤΕ ΜΑΘΗΤΗ
ΑΥΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ».

Δημοσιεύουμε παρακάτω ένα άγνωστο ως σήμερα χειρόγραφο του Σιατιστινού λογίου Γεωργίου Ζαβίρα, το οποίο βρέθηκε στη βιβλιοθήκη της έλληνορθόδοξης επισκοπής του Szentendre της Ουγγαρίας (άρθρ. χφ. Εζ IV). Το χειρόγραφο αυτό, που πιάνει δέκα σελίδες χωρισμένες σε δυο στήλες (δεξιά το έλληνικό κείμενο και αριστερά ή ουγγρική μετάφραση), περιλαμβάνεται, χωρίς αρίθμηση, ανάμεσα σε δυο κεφάλαια ενός άλλου έργου του Ζαβίρα, της μετάφρασης των βίων του Κορνηλίου Νέπωτος, ή οποία ως σήμερα θεωρούνταν χαμένη¹. Το τελευταίο αυτό χειρόγραφο φέρει τον τίτλο «Έκ των του Γεωργίου Ζαβίρα του εκ Σιατίστης της Μακεδονίας, έστι δέ ή βίβλος Cornelli Nepotis Κορνελίου Νέπωτος, ήν μετήνεγκεν εκ της λατινίδος εις την άπλοελληνικήν ο αυτός Γεώργιος Ζαβίρας» και χρονολογία 1793· το ίδιο έτος πρέπει να θεωρήσουμε και ως χρονολογία, κατά την οποία γράφτηκε και το χειρόγραφο, που δημοσιεύουμε, μιá και αυτό δέν έχει ιδιαίτερη χρονολόγηση και είναι ένταγμένο μέσα στη μετάφραση του Νέπωτος.

Το κείμενο, που δημοσιεύουμε εδώ, έχει τον τίτλο «Θέματα όπου επάρεδιδεν ο Γεώργιος Ζαβίρας τώ τότε μαθητή αυτού Κωνσταντίνω Έμμανουήλ» και αναφέρεται σε διάφορα ζητήματα: αναλύει π.χ. το Σύμβολον της Πίστεως, μιλεί για διάφορα θρησκευτικά καθήκοντα των χριστιανών, για την πνευματική κατάπτωση του έλληνικού γένους, για τα έπτά θαύματα της αρχαιότητας και προπάντων παρακινεί τους Έλληνες να ενδιαφερθούν για την παιδεία. Το κείμενο, που είναι πολύ ένδεικτικό για την πνευματική κατάσταση και ιδίως για τα ενδιαφέροντα των Έλλήνων της Ουγγαρίας στην εποχή του Ζαβίρα, δημοσιεύεται με άμετάβλητη τη στίξη και την ορθογραφία του.

«Προχθές έμισθωσα έναν άμαξάν δια να πηγαίνω εις την Αιγόπολιν

¹ Βλ. Άνδρέα Πορνάθη, 'Η ζωή και τα έργα του Γεωργίου Ζαβίρα, Budapest 1937, σ. 40.

καί ἐπειδή εἰς τὴν ὁδὸν δυνατὰ ἄρχισε νὰ χιονίζει, ἐμετανόησα ὅτι ἐπῆγα μὲ τὸ ἀμάξι, διότι εὐκολώτερον ἦθελαν ἦσται, ἐὰν ἐπῆγενα μὲ τὸ ἔλκυθρον. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν δύσκολα ὑπήγαμεν, ἐπειδὴ ἡ προηγουμένη λάσπη ἐπάγωσεν, καὶ εἶτον λιάν ἀνώματος ἡ στράτα, μόλις γὰρ ἐγύριζεν ὁ τροχός, τότε δύω ἀγρόναις, τὸν κύφωνα, καὶ τοὺς χαλινούς ἔκοψαν τὰ ἄλογα, ἐτζακίσθη καὶ ὁ μοχλός, μ' ἄλλον τοῦτο εἶχομεν καλὴν τύχην, ἐπειδὴ τὸ ἐπίστρον ἐκράτησεν τὸν τροχόν, καὶ οὕτως ὑπήγαμεν εἰς τὸ κατάλυμα, ἐκεῖ ἔχει ἡ φατρία (:ἐταιρεία:) χωριστὸν οἶκον, εἰς τὸν ὁποῖον καταλύωσιν οἱ πραγματευταί, ὅποταν ἐκατεβάσαμεν τὰ φορέματα, εὐθὺς ἄρχισαν νὰ σημαίνουν καὶ ὑπήγαμεν εἰς τὸν Ναόν.

Ἐπειδὴ εἶσαι χριστιανὸς γλυκύτατόν μου τέκνον, ἐλθὲ ἐδῶ, καὶ θέλω σὲ διδάξῃ εἰς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν: τὰ δόγματα τῆς πίστεώς μας, ὅλα περιέχονται εἰς τὸ πιστεῦν εἰς ἕνα Θεόν, τὸ ὁποῖον διαιρεῖται εἰς 12 ἄρθρα. Τὸ πρῶτον ἄρθρον μᾶς διδάσκει, ὅτι εἶναι ἕνας καὶ μόνος παντοκράτωρ Θεός, καὶ ὅτι εἶναι εἰς τρία πρόσωπα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτον λέγεται Πατήρ. Τὸ δεύτερον διδάσκει νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἕνας καὶ μόνος υἱὸς τοῦ πατρὸς, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐγεννήθη πρὸ τῶν αἰώνων, καὶ εἶναι εἰς μίαν οὐσίαν μὲ τὸν πατέρα. Τὸ τρίτον ὅτι ὁ υἱός, ὁ ὁποῖος καὶ λόγος λέγεται, ἐκατεύη ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ γεγονῶς ἄνθρωπος ἐσαρκώθη διὰ μέσου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Παρθένου Μαρίας διὰ ἡμᾶς. Τὸ 4ον ἐσταυρώθη, πολλὰ ἔπαθε, καὶ τέλος πάντων ἀποθνήσκοντας ἐτάφη. Τὸ 5ον ἀναστήθη εἰς τὴν τρίτην ἡμέραν, καὶ ἐφανερώθη εἰς τοὺς μαθητάς του. Τὸ 6ον ὅτι εἰς τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὴν δεξιάν τοῦ πατρὸς. Τὸ 7 μᾶς διδάσκει ὅτι θέλει ἔλθῃ εἰς τοὺς τελευταίους καιροὺς νὰ κρίνῃ τοὺς ζωντανούς καὶ τοὺς νεκρούς. Τὸ 8 ὅτι τὸ ζῶποιοὺν Ἅγιον Πνεῦμα μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ μὲ αὐτὸν προσκυνεῖται, καὶ δοξάζεται. Τὸ 9 ὅτι χρεῖα νὰ πιστεύωμεν εἰς μίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν. Τὸ 10 ὅτι διὰ μέσου τοῦ βαπτίσματος ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία πλύνεται καὶ συγχωρεῖται. Τὸ 11 ὅτι πρέπει νὰ ἀναμένωμεν τὴν κοινὴν ἀνάστασιν. 12 ὅτι ἀνίσως εἰς τοῦτον τὸν κόσμον κατὰ τὰς προσταγὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἀγίου εὐαγγελίου θέλομεν ζῆσιν, εἰς τὸν ἄλλον κόσμον θέλομεν κερδήσῃ (:ἀπολαύσῃ;) ἐκεῖνα, ὅπου περὶ τῶν ὁποίων ὁ ἅγιος Παῦλος ὁμιλεῖ, ὅτι οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε αὐτίον ἤκουσεν, οὔτε νοὺς ἀνθρώπου ἐστοχάσθη περὶ τούτων.

Καὶ τοῦτο μάνθανε τέκνον μου, ὅτι 5 εἰσὶ τῆς ἐκκλησίας μας αἱ προσταγαί. 1. ὅτι ἕκαστος χριστιανὸς χρεωστῆι τοῦλάχιστον δύω φοραῖς εἰς κάθε χρόνον νὰ ἐξομολογῆται εἰς τὸν πνευματικόν τὰς ἁμαρτίας του. 2. ὅτι τὸ ὀλιγώτερον εἰς δύω φοραῖς τὸν κάθε χρόνον νὰ κοινωνῇ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 3. ὅτι εἰς ἐκάστην κυριακὴν νὰ ἀκροάζηται

τὴν ἁγίαν Λειτουργίαν. 4. ὅτι νὰ νηστεύῃ εἰς τὰς τέσσαρας διατεταγμένας νηστείας, εἰς τὴν τετράδην καὶ παρασκευῆν. 5. ὅτι νὰ βοηθῶμεν τοὺς ναοὺς κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν.

Ποτὲ δὲν ἔχω μεγαλύτεραν λύπην, ὡσὰν ὅταν μοῦ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν ἡ τωρεσινὴ ἀθλία κατάστασις τοῦ γένους μας: αὐτὸ γὰρ ἐπειδὴ ἔχασε τὴν βασιλείαν, ἔχασε με αὐτήν, καὶ τὰς ὥραίας ἐπιστήμας. Ἄλλα γένη ἤλθασιν ἀπὸ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὅπου οἱ Τοῦρκοι ἤρπαξαν τὴν βασιλείαν, εἰς τὸν αὐτὸν ἤρπαξαν καὶ τοῦτοι τὰ πολῦτιμα βιβλία μας, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἴταλοί, καὶ ἄλλοι, μεγάλα καράβια ἐφορτῶνασι μὲ αὐτά, καὶ τὰ ἐπήρασιν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, διὰ νὰ εὐπρεπίσωσι τὸν ἑαυτὸν τους (:τοῦ λόγου τους:) μὲ τὸν κόπον τῶν ἄλλων, καθὼς ὁ κόραξ τοῦ Αἰσώπου· ἀναμεταξὺ τῶν ἄλλων, τὰ θεολογικὰ βιβλία, τὰ ὅποια ἡ ἀνήκουσιν εἰς αὐτοὺς, ἢ τοὺς ὀδηγοῦσαν εἰς τὴν ἀλήθειαν, τὰ ἐκλείσαν (:ἐσφάλισαν:) εἰς τὰς βιβλιοθήκας των ὡσὰν εἰς τὸν τάφον. ὦ πόνοσ! πῶς δὲν εὐρίσκεται τις ἀναμεταξὺ εἰς τὸ γένος μας, ὅπου νὰ πηγαίῃ εἰς καμμίαν βιβλιοθήκην, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοῦλάχιστον ἓνα καὶ μόνον, τοῦτ' ἔστι διὰ νὰ τὸ ἀντιγράψῃ, καὶ νὰ ἐκδώσῃ εἰς τοὺς τύπους διὰ τὴν ὠφέλειαν ὅσων τοῦ γένους μας - ὄντως εἶναι ἄξιος παντοτεινῶν ἐπαίων ἐκεῖνος ὁ περιφημὸς Εὐγένιος, ὁ ὁποῖος ἐξέδoto εἰς τύπους τὰ πονήματα τοῦ Βρυεννίου, καὶ ἀπὸ τὸ σκότος ἤφερεν αὐτὰ εἰς τὸ φῶς· ὁμοίως καὶ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ ὁποῖος ἐξέδoto εἰς τοὺς τύπους τὰς ἐρμηνείας εἰς τὴν ἁγίαν γραφήν. Ὡς ἄμποτε, καὶ ἄλλοι ἄνδρες νὰ ἀκολουθοῦσαν τὰ ἴχνη τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν.

Διὰ πολλὰ ἐπίσημα πράγματα καυχᾶται ἡ ἀρχαιότης, τὰ ὅποια οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς μὲ τέτοιαν πομπὴν τὰ ἐξωγραφίζουσι, ὡσὰν νὰ ὑπερέβαινον πᾶσαν ἀνθρώπινον δύναμιν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων γράφουσι περὶ τῶν Βαβυλωνικῶν τειχῶν, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος ἦτον 200 ποδῶν, τὸ πλάτος δὲ (:φάρδος:) 50. 2) ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ ὁποίου ἡ εὐπρέπεια ὑπερέβαινε πᾶσας τὰς οἰκοδομὰς τοῦ κόσμου. Τὸ 3. ἦτον τὸ εἶδωλον τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὸ ὁποῖον κατασκεύασεν ἐκεῖνος ὁ περιφημὸς Φιδίας· αὐτὸ μὲ τέτοιαν τέχνην ἦτον κατασκευασμένον, ὥστε ὅπου εἰς αὐτὸ πᾶσαν τελειότητα ἠμποροῦσε νὰ εὔρῃ τις. Τὸ 4. αἱ Αἰγυπτιακαὶ πυραμίδες, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τόσον μεγάλας οἰκοδομαί, ὅτι ἂν τὰς ἐκίταξέ τις ἤθελε νομίση, ὅτι εἶναι ἐντέχνως κατασκευασμένα βουνά. Τὸ 5. ὁ κολοσσὸς τοῦ Ἡλίου εἰς τὴν νήσον ῥόδον, τὸν ὁποῖον ὁ Δημήτριος βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἐκατασκεύασε, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος ἦτον 70 πηχῶν. Τὸ 6. ὁ τάφος τοῦ Μουσουλῶ βασιλέως, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀρτεμῆσια ἢ σύζυγός του, παρακινουμένη ἀπὸ τὸν μέγαν πόνον τῆς καρδίας της, ὠκοδόμησε. Τὸ 7. τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως Κύρου, τὸ ὁποῖον ἦτον κτισμένον ἀπὸ λαμπρά καὶ διαφόρων χρωμάτων μάρμαρα. Οἱ στῦλοι αὐτοῦ ἦσαν ἀπὸ χρυσῶν (:μάλαμα:), ἐν αὐτῷ ἦτον καὶ τὸ εἶδωλον τοῦ οὐρανοῦ, τὸ

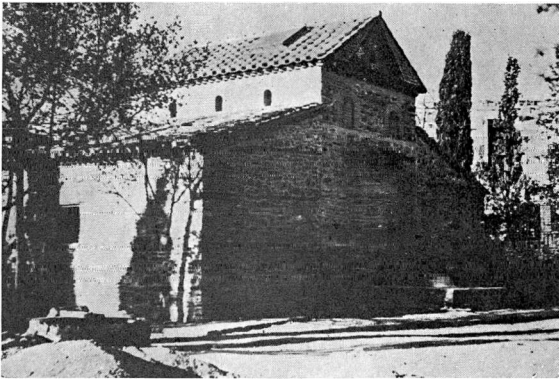
ὅποιον ἔλαμπεν μὲ τοὺς ἀστέρας του· αἱ ἔδραι τοῦ παλατίου ἦτον ἀπὸ ἄργυρον, καὶ χρυσόν. Τὸ ἔδαφός του ἦτον ἀπὸ ἄσπρα (:λευκά:), πράσινα καὶ μελανὰ (:μαῦρα:) μάρμαρα.

Τοῦτα ἦσαν τὰ μεγάλα θαύματα τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἀλλὰ ταῦτα, ἐὰν μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ στοχασθῶμεν, δὲν ἦτον ἄλλο παρὰ μία ματαιότης, καὶ τῆς καρδίας τῶν ἔθνικῶν καὶ βαρβάρων βασιλέων γεννήματα, πόσας πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων ἐτυραννοῦσαν μόνον διὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς πυραμίδος, τι ὠφέλησεν ἢ πυραμίδς, ἦτοι ἐκεῖνος ὁ Κολοσσὸς εἰς τὸν κόσμον; "Ὅχι παραπάνω, πάρεξ ὅσον ὠφελεῖ μία ὑδάτειος πομφόλιξ (:φοῦσκα:) ἢ ἓνα ὄνειρο. Αὐτὰ δὲν ὀδηγοῦσαν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ πλάστου Θεοῦ ἢ εἰς τὴν μάθησιν τῶν καλλῶν ἡθῶν ἢ εἰς τὴν ἀληθῆ ἀγάπην ἦτοι εἰς τὴν νόμιμον ἀλήθειαν, ἀλλὰ μᾶλλον παρεκιννοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰ κακὰ ἦθη, εἰς τὴν ἀσελγῆ ζωὴν, ὅθεν φρονημότερον ἔκαμε ἐκεῖνος ὁ περιφήμος βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὁ Πτολεμαῖος, ὁ ὁποῖος ἀγκαλλὰ ἦτον ἔθνικός, μ' ἄλλον τοῦτο δὲν ἐπιθύμησε νὰ ἐξοδιάσῃ εἰς τέτοια μάταια πράγματα τὰ ἄσπρα του, ἀλλὰ ἐστοχάσθη διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἓνα τέτοιον πρᾶγμα, τὸ ὅποιο νὰ εἶναι ὠφέλιμον ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ διὰ ἄλλον τὸν κόσμον· διὰτι ἔπεμψε διαφόρους ἀνθρώπους, εἰς διαφόρους ἐπαρχίας, οἱ ὅποιοι ἐσυνήθησαν ἀναρίθμητα βιβλία ἀπὸ ἄλλας τὰς γενεὰς καὶ γλώσσας καὶ οὕτω ἐσύστησε μίαν μεγάλην βιβλιοθήκην, ἢ ὅποια περιεῖχεν 700.000, ἔγραψε δὲ μίαν ἐπιγραφὴν εἰς αὐτήν: ψυχῆς ἰατροῖον. Ἴδου λοιπὸν πόσον διέφερεν ἢ πράξις τούτου τοῦ βασιλέως τῶν ἐλλήνων, ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἄλλων βαρβάρων βασιλέων. "Ὡ τι ἀθάνατον ὄνομα ἄφησεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους!

Αὐτὸς δὲν ἐνησχολεῖτο, οὐδὲ ἐξοδιάσεν εἰς τέτοια μάταια πράγματα, ἀλλὰ κατεσκεύασε μίαν πηγὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὄλος ὁ κόσμος ἐξήντησε καὶ ἔσβυσε τὴν δίψαν του, ἄναψε μίαν λαμπάδα, ἢ ὅποια ἐφώτισεν αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἦσαν εἰς τὸ βάρβαρον τῆς ἀμαθείας καὶ οὕτως ἄφηκε τέλος πάντων τοῦτο τὸ ἀθάνατον ὄνομα. Ἄλλ' οἱ βάρβαροι βασιλεῖς δὲν ἔκαμαν ἄλλο, παρὰ φωλεὰς τῶν κοράκων, καὶ σπήλαια τῶν ἀγρίων ζώων. "Ὡ ἄμποτε οἱ τωρεσῖνοι ἔλληνες νὰ ἀκολουθοῦσαν τὰ ἴχνη ἐκείνου τοῦ περιφήμου βασιλέως, διὰτι ἀφ' οὗ κατεπατήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τοῦ γένους μας ὁ εὐγενικός λαιμός, καὶ ἐβάλλθη ὑπὸ - κάτω εἰς τὸν ζυγὸν τῶν βαρβάρων, ἀπὸ τότε λίαν ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὰ εὐγενῆ ἦθη τῶν προπατόρων αὐτῶν, καὶ ἄρχισαν νὰ ἀκολουθῶσι τὰ ἴχνη τῶν βαρβάρων Τούρκων. Κοινὴ εἶναι ἢ παροιμία, ὅτι φιλεῖ τὸ ὑπήκουον γνῶμη τῆ τοῦ ἄρχοντος ζήλου βιοδν. Τώρα ὄλην τὴν μακαριότητα αὐτῶν καὶ τὸ ἄκρον ἀγαθὸν θέτουσιν εἰς τὸν στολισμὸν τοῦ θέματος (:τοῦ κορμίου:) καὶ εἰς τὰ εὐμορφα φορέματα, ὅμως καὶ μὲ τοῦτο δὲν ἐξαρκοῦνται, ἀλλὰ πολλοὶ εἰς μάταια πράγματα τοῦτ' ἔστιν εἰς σφαιριστήρια, χαρτάκια καὶ κυβετήρια ἐνασχολοῦνται.

1. Δυτική πλευρά.

2. Ανατολική πλευρά.

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΟΡΦΑΝΟΣ ΜΕΤΑ ΤΑΣ ΕΠΙΣΚΕΥΑΣ

Και οὕτω χάνουσιν αὐτὸν τὸν πολῦτιμον καιρὸν, ὅπου εἰς τὸν ὁποῖον ἐκεῖνοι, ὅπου εἰς τὴν νηπιότητά των δὲν ἔμαθον, τότε ἠμποροῦν νὰ μάθωσι τίποτες. Πόσον ἐπαινετὸν πρᾶγμα ἤθελεν ἦσται, ὅτι ἀνίσως ἐκεῖνοι, ὅπου θέλουσιν νὰ διατριψῶσι τὸν καιρὸν μὲ τέτοια ἀνωφελῆ παιγνίδια, νὰ ἐνασχολοῦντο τινὲς μὲν, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀγίας γραφῆς, τινὲς δέ, εἰς θεολογικὰ βιβλία, εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας, καὶ εἰς τὰ συγγράματα τῶν ἁγίων πατέρων, ἄλλοι εἰς τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα, εἰς τὴν κοσμικὴν ἱστορίαν, γεωγραφίαν καὶ εἰς ἄλλας τοιαύτας ἐπιστήμας· καὶ οὕτως ὕστερον θέλει ἀφαιρεθῆ αὐτὴ ἡ κατησχυνμένη νεφέλη τῆς ἀμαθείας, ἡ ὅποια σκεπάζει τὸ γένος μας, καὶ θέλει λάμψη ὁ ἥλιος τῶν μαθημάτων ἀναμεταξὺ μας· καὶ ἡ τιμὴ τοῦ γένους μας θέλει αὐξήσῃ μεταξὺ τῶν ἄλλων γενεῶν. Ὡμολογῶ, ὅτι πολλάκις, ὅταν εἰσέβαινα εἰς κανέναν καφιανὲν, (ἰασημνεῖον·) μὲ δακρυρῆσοῦντα ὄμματα, καὶ διεβρῆγμένην καρδίαν ἔκραζα τὸν Ἱερεμίαν καὶ τὸν πολυδάκρυν Ἡράκλητον διὰ τὰ κλαύσωσι μὲ ἐμένα τὰ διεφθαρμένα ἦθη τῶν νέων τοῦ γένους μας. Ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος δὲν βλέπει ἄλλο, παρά τὴν μετὰ ἀνωφελῶν πραγμάτων διατριβὴν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἀριθμὸς τοῦ γερμανικοῦ καὶ οὐγγαρικοῦ γένους οὕτως εἶναι πρὸς τοὺς Ἑλληνας ὡς μία μυριάς πρὸς ἓν, μ' ἄλλον τοῦτο, παραπάνω Ἑλληνας βλέπει ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἐνασχολοῦνται εἰς τὰ παιγνίδια παρά ἄλλας γενεάς. Τὶ δὲ κάμνουσιν ἐκεῖ; οὐχὶ ἄλλο, ἀλλὰ πρῶτον ματαίως χάνουσι τὸν τόσον πολῦτιμον καιρὸν, ὅπου εἰς τὸν ὁποῖον μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν διαφόρων ἀξιολόγων συγγραφέων ἤθελαν διατριψῆ τὸν καιρὸν αὐτόν· δεύτερον, ὅτι ἕκαστος αὐτῶν εἰς μίαν ἐσπέραν χάνει 4 καὶ 5 χρυσίνους, μὲ τοὺς ὁποίους τοιαῦτα πολῦτιμα βιβλία ἠμποροῦσε νὰ ἀγοράσῃ, τὰ ὅποια ἤθελαν ἦσται χρήσιμα, ὅσον διὰ διατριβὴν τοῦ καιροῦ καὶ θερπνότητα καὶ στολισμὸν τοῦ νοοῦ, καὶ τόσον διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἠθῶν· καὶ ἐπομένως, εἰς τὰ ἄλλα γένη ἠθέλασιν ἦσται εἰς μεγαλύτεραν τιμὴν, καὶ προσφιλέστεροι. Ὡ τι μεγάλη ἀνεσθησία! Τόσους χρυσίνους νὰ ἐξοδιάσωσι εἰς μίαν ἢ δύο ὥρας δὲν λυποῦνται, ἀλλὰ 10 ἢ 15 ὄβολους νὰ δώσωσι διὰ ἓνα ἀξιόλογον βιβλίον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἠμποροῦσι νὰ μάθωσι εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν, καὶ ὕστερον νὰ μείνῃ καὶ εἰς τὰ τέκνα τῶν τέκνων των, αὐτὰ τὰ λυποῦνται.

Ἄλλὰ ἤθελεν εἰπῆ τις, ὅτι ἀρκετοὶ (ἱκανοὶ) εἰσιν ἀναμεταξὺ τῶν νέων μας, οἱ ὅποιοι ἀγαπῶσι καὶ συχνάζουσι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τὰς βιβλους. Ἀποκρίσις. Ἐγὼ πλέον ἔχασα πᾶσαν ὑπομονήν! Ἐπειδὴ ὁμολογῶ ἐν ἀληθείᾳ, ὅτι δὲν ἰξεύρω κάμμίαν διαφορὰν, μεταξὺ τῶν ἀμαθῶν καὶ τῶν πεπαιδευμένων νέων μας, καὶ εἰς πολλοὺς καλλίτερον ἤθελεν ἦσται, νὰ μὴν ἤθελαν μάθη, παρά ὅπου ἔμαθον. Ναί, ἀληθῶς· αὐτοὶ ἀναγινώσκουσι βιβλία, ἀλλὰ ποταπά, (τὶ λογῆς;) ἢ τὰς Μυθολογίας τῆς Χαλημᾶς ἢ γερμανικὰς, γαλλικὰς, ἦτοι Ἰταλικὰς ματαίως μυθιστορίας· ἢ ἐρωτικὰ καὶ ἀσεληγῆ καὶ τὰ ἦθη διαφθείροντα οὐτιδανὰ βιβλία ἢ τὸ πλέον ὀλεθριώτερον, ὃ δὲ

στυχία! μερικοί αναγινώσκουσι τὰ βιβλία τῶν φυσιστῶν, θεϊστῶν, ἐνθουσιαστῶν, ἀρνησιθεῶν, βλασφημοθεῶν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὅποια κατὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κατὰ τοῦ παντοκράτορος καὶ πλαστοουργοῦ Θεοῦ ἡμῶν λυροῦνται καὶ βλασφημοῦντα βιβλία ἀναγινώσκουσι, εἰς τοιαύτην ἀπόνοιαν ἐφθασαν οἱ ἄνθρωποι, σκόληκες ὄντες! εἰς τόσον ὑψώνονται, ὅτι ἀνυποστόλως συνάγουσι τὸν αἰλίονα, τὴν ὄσσαν, τὸν Παρνασόν, καὶ τὸν Ὑμητόν, τὰ ὄρη, καὶ τὰ θέτουσιν ἐπάνω εἰς τὸν Ὀλυμπόν, διὰ νὰ ἀναβῶσι, ὡς οἱ παλαιοὶ Τιτάνες εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ καταβάλωσι τὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Ὡ πάντολμος τόλμη! Ἡ ὁποία ὑπερβαίνει πᾶσαν ἄλλην τόλμη! Ὡ τί μεγάλη εἶναι ἡ μακροθυμία τοῦ κυρίου! καὶ τίνες εἰσιν ἐκεῖνοι, ὅπου τὰ τοιαῦτα βιβλία ἀναγινώσκουσι καὶ ἀντιμάχονται κατὰ τῆς πίστεώς μας; Αὐτοὶ εἶναι, οἵτινες οὔτε τὸ προπύλια τῆς θεολογίας εἶδασιν, οὔτε ἄκρω δακτύλῳ ποσῶς αὐτῆς ἐγεύσαντο. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐπειδὴ ἔμαθαν μερικάς γερμανικάς, γαλλικάς, ἤτοι Ἰταλικὰς λέξεις καὶ ἀνέγνωσαν ἓνα ἢ δύο ἀπὸ τὰ εἰς τὴν πυρκαϊάν ἀξιοκατάκριτα οὐτιδανὰ βιβλία, ἤδη δίκην Ἰκάρου, πετῶσιν ἐπάνω τῶν νεφελῶν καὶ μεγαλαυχοῦντες ἀλαζονικῶς καταλακτίζουσιν κατὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ κατὰ τοῦ πλαστοουργοῦ ἡμῶν καὶ οὕτω συγχωροῦσι πᾶσαν ἐλευθερίαν εἰς τὰ πάθη αὐτῶν καὶ καταποντίζονται εἰς τὰ βάθη πάσης κακίας, ἐπειδὴ κατὰ τὴν δόξαν αὐτῶν, οὔτε θεός, οὔτε ἄδης εἶναι».

Βουδαπέστη

ENTEN ΦΙΟΥΒΕΣ